

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jméno autora: Mgr. Zdeněk Chalupský

Datum vytvoření: 16. 11. 2012

Číslo DUM: VY_32_INOVACE_13_FY_B

Ročník: I.

Fyzika

Vzdělávací oblast: Přírodovědné vzdělávání

Vzdělávací obor: Fyzika

Tematický okruh: Mechanika

Téma: Úhlová rychlost

Metodický list/anotace:

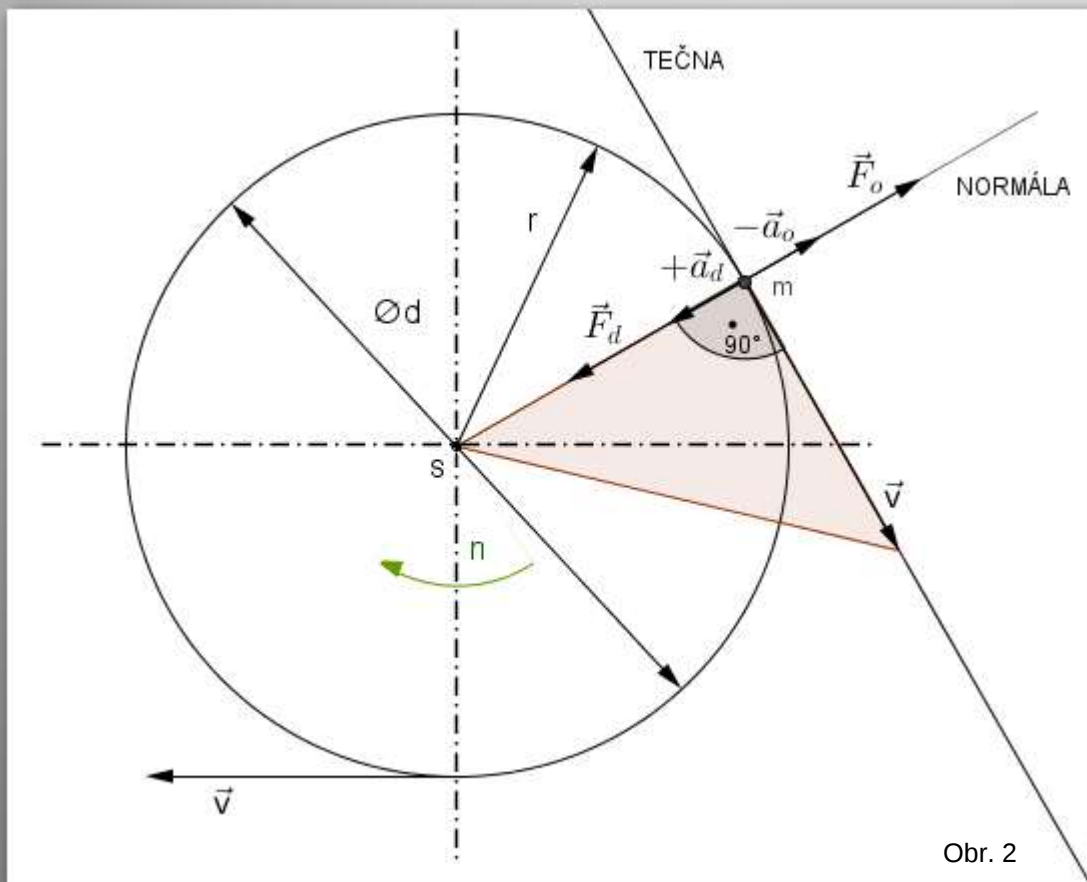
- *Sada*

Síla dostředivá a odstředivá

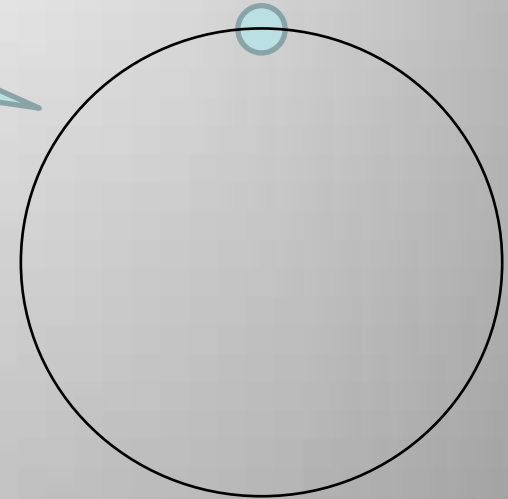
- ▶ Konstrukce k odvození $\vec{F}_d$ a $\vec{F}_o$
- ▶ Výpočet dostředivé a odstředivé síly
- ▶ Cvičení – řešený příklad
- ▶ Horská dráha

Konstrukce k odvození $\vec{F}_d$ a $\vec{F}_o$

Aby se těleso pohybovalo v kruhu musí na něj působit dostředivá síla

Obr. 2

- S ... střed kružnice
- $\varnothing d$ ... průměr kružnice
- r ... poloměr kružnice
- n ... směr otáčení
- normála kružnice ... kolmice k její tečně
- tečna ... přímka kolmá na poloměr
- m ... hmotný bod (těleso)
- $\vec{v}$ ... okamžitá obvodová rychlost
- $\vec{F}_d$ ... dostředivá síla ve směru normály
- $+\vec{a}_d$ ... dostředivé zrychlení
- $\vec{F}_o$ ... odstředivá síla ve směru normály
- $-\vec{a}_o$ ... odstředivé zrychlení

Výpočet dostředivé a odstředivé síly

Dostředivá a odstředivá síla představují akci a reakci při vzájemném působení těles.

Zakřivení pohybu vyvolává dostředivá síla vyvolaná jiným tělesem nebo silovým polem jiného tělesa, odstředivá síla je pak reakcí na tuto sílu.

Akce

$$\vec{F}_d = m \cdot \vec{a}_d$$

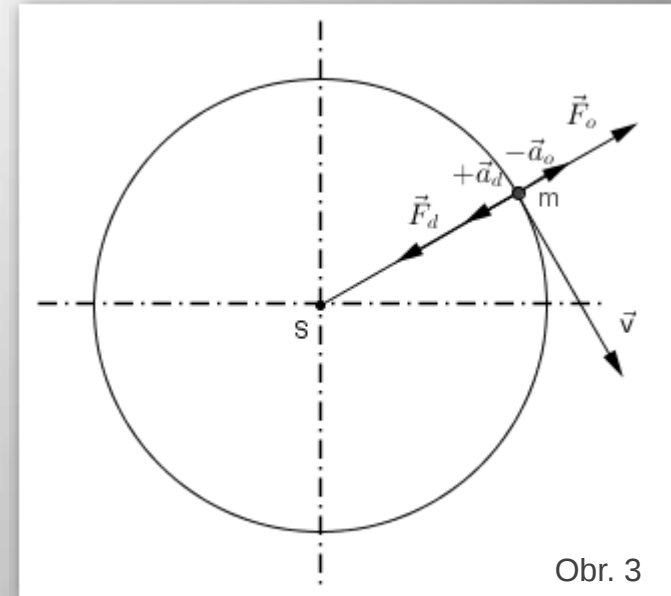
Reakce

$$\vec{F}_o = m \cdot \vec{a}_o$$

$$\vec{a} = \frac{\overrightarrow{v^2}}{r}$$

$$\vec{F}_d = m \cdot \frac{\overrightarrow{v^2}}{r} = m \cdot \overrightarrow{\omega^2} \cdot r = \vec{F}_o$$

$$\vec{F}_d = m \cdot \overrightarrow{\omega^2} \cdot r = m \cdot \left(\frac{2 \cdot \pi}{T} \right)^2 \cdot r = m \cdot (2 \cdot \pi \cdot f)^2 \cdot r = \vec{F}_o$$

$$\omega = \frac{2 \cdot \pi}{T} = 2 \cdot \pi \cdot f$$

Cvičení – řešený příklad

Vypočítejte odstředivou sílu působící na kuličku, jejíž těžiště rotuje po kružnici o poloměru $r = 0,5 \text{ m}$. Hmotnost $m = 20 \text{ g}$ a počet oběhů $f = 50 \text{ 1/s}$.

$$r = 0,5 \text{ m}$$

$$m = 20 \text{ g} = 0,02 \text{ kg}$$

$$f = 50 \text{ Hz}$$

$$\vec{F}_d = ? \text{ N}$$

$$\vec{F}_d = m \cdot (2 \cdot \pi \cdot f)^2 \cdot r \text{ [N]}$$

$$\vec{F}_d = 0,02 \cdot (2 \cdot 3,14 \cdot 50)^2 \cdot 0,5 \text{ [N]}$$

$$\vec{F}_d = 0,01 \cdot (314)^2 \text{ [N]}$$

$$\vec{F}_d = 0,01 \cdot 98598 \text{ [N]}$$

$$\vec{F}_d = 985,98 \text{ [N]} \doteq 986 \text{ [N]}$$

$$[\vec{F}_d] = \text{kg} \cdot \left(\frac{1}{\text{s}}\right)^2 \cdot \text{m}$$

$$[\vec{F}_d] = \frac{\text{kg} \cdot \text{m}}{\text{s}^2} = \text{N}$$

Odstředivá síla působící na kuličku $\vec{F}_d$ má hodnotu přibližně 986 N.

Horská dráha

No higher resolution available.

[Roller_coaster_vertical_loop.ogg](#) (Ogg Theora video file, length 12 s, 796 × 448 pixels, 2.38 Mbps)

Citace

Obr. 1 BYREV. *Úhel, Vyjmutí, Brusič, Železa, Kov - Volně dostupný obrázek - 87438* [online]. [cit. 16.11.2012]. Dostupný na WWW: <http://pixabay.com/cs/%C3%BAhel-vyjmut%C3%AD-brusi%C4%8D-%C5%BEeleza-kov-87438/>

Obr. 2, 3, 4 Archiv autora

Literatura

REICHL, Jaroslav a Martin VŠETIČKA. *Encyklopedie fyziky* [online]. 2006 - 2012 [cit. 16.11.2012]. Dostupné z: <http://fyzika.jreichl.com/>

TVRZKÝ, Jaroslav. *Mechanika: pro 2. ročník SPŠ elektrotechnických*. 3. přepracované vydání. Praha: SPN technické literatury, 1965. redakce teoretické literatury.

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-2012 [cit. 16.11.2012]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page